

“DE ONAFHANKELIJKHEID VAN SURINAME, ALS PROCES EN ALS UITDAGING”

Dr. Hans Breeveld

PARAMARIBO, 1 NOVEMBER 2025

Anton de Kom Universiteit van Suriname

Breeveld, Hans

Diesrede AdeKUS 2025

De onafhankelijkheid van Suriname, als proces en als uitdaging.

De diesrede wordt uitgesproken ter gelegenheid van de geboortedag van de Universiteit. Deze rede behandelt een onderwerp dat van wetenschappelijk en/of maatschappelijk belang is en een onderdeel vormt van het universitair wezen of raakvlakken heeft met de academische geest van de Universiteit.

ISBN: 978-99914-2-033-2

©2025 Hans Breeveld en de Anton de Kom Universiteit van Suriname

Niets uit deze uitgave mag worden veeleevuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this book may be reproduced in any form, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

“De onafhankelijkheid van Suriname, als proces en als uitdaging”

Diesrede

bij de 57ste Dies Natalis van de Anton de Kom Universiteit
van Suriname uitgesproken op 31 oktober 2025 door

dr. Hans Breeveld

De onafhankelijkheid van Suriname, als proces en als uitdaging

Het komt de regering wenselijk voor, dat derhalve opdracht wordt gegeven aan de vertegenwoordigingen in de Koninkrijkscommissie om de in dit licht alsnog te bespreken onderwerpen aan een tijdschema te binden en wel in die zin, dat in ieder geval de realisering van de soevereiniteitsoverdracht aan Suriname zal kunnen plaatsvinden op geen later tijdstip dan ultimo 1975.

Zo sprak premier Henck A.E. Arron op 15 februari 1974 tijdens de presentatie van de regeringsverklaring 1973/1977. Velen waren verbaasd over deze uitspraak van Arron, maar was die verbazing terecht?

32 jaar eerder werd op 6 december 1942 vanuit Londen door Koningin Wilhelmina – let wel tijdens de Tweede Wereldoorlog – in een radiotoespraak het volgende gezegd:

“Ik stel mij voor, zonder vooruit te lopen op de adviezen der Rijksconferentie, dat zij zich zullen richten op een Rijksverband, waarin Nederland, Indonesië, Suriname en Curaçao tezamen deel zullen hebben, terwijl zij ieder op zichzelf de eigen, inwendige aangelegenheden in zelfstandigheid en steunend op eigen kracht, doch met de wil elkaar bij te staan, zullen behartigen.”

Deze woorden hebben veel losgemaakt in Suriname. In ieder geval ademden deze woorden de geest van die tijd.

Frits Mitrasing gaf aan zijn dissertatie die hij op woensdag 1 juli 1959 aan de Rijksuniversiteit te Leiden verdedigde als titel mee: *“10 jaar Suriname”*, met als ondertitel. *“Van afhankelijkheid tot gelijkgerechtigdheid.”* Mitrasing leverde – zoals hij zelf aangaf – daarmee een bijdrage tot de kennis van de staatkundige ontwikkeling van Suriname van 1945 – 1955.

In het begin van zijn proefschrift staat hij stil bij wat in die dagen veel belangstelling trok: The Atlantic Charter. Dit document dat op 14 augustus 1941 ondertekend werd door de toenmalige politieke leiders van de Verenigde Staten van Amerika en van Groot-Brittannië respectievelijk Franklin Delano Roosevelt en Winston Churchill, werd door velen als richtsnoer gezien bij het vormgeven van een naoorlogse wereldorde.

Mitrasing benadrukte het belang van artikel 3 van deze Charter, waarin het zelfbeschikkingsrecht van alle volkeren werd erkend.

Artikel 3:

“They respect the right of all peoples to choose the form of government under which they will live; and they wish to see sovereign rights and selfgovernment restored to those who have been forcibly deprived of them”

Ze respecteren het recht van alle volkeren om de regeringsvorm te kiezen waaronder ze zullen leven; en zij willen dat soevereine rechten en zelfbestuur worden hersteld voor degenen die met geweld van deze rechten zijn beroofd.

De rede van de koningin leidde ertoe dat enkele jonge patriotten zoals Wim Bos Verschuur, Johan Henri Ferrier en Arnold Smith ertoe overgingen de vereniging Uni Suriname op te richten.

Het doel van Uni Suriname was om onder alle lagen en groepen van de Surinaamse bevolking het samenhangingsgevoel en de liefde voor het vaderland te bevorderen. Ook wilden zij het volk voorbereiden op wat zou komen na het zelfbeschikkingsrecht.

Als tegenhanger van Unie Suriname werd in april 1946 de Hindostaans – Javaanse Centrale Raad (HJCR) opgericht. Deze raad stelde zich ten doel het opkomen voor de politieke belangen van de ex-contractarbeiders. Secretaris van deze raad was de 29-jarige Jagernath Lachmon.

Wat Suriname betreft is met de bovengenoemde rede van de koningin de geest van onafhankelijkheid uit de fles gehaald.

Conform de rede van koningin Wilhelmina werd kort na WO-II een Ronde Tafel Conferentie gehouden. Daarbij stonden centraal:

- De autonomie van Suriname
- Ontwikkeling van het kiesrecht in Suriname.

Wat betreft de autonomie van Suriname zou er enkele jaren later weer een Ronde Tafel Conferentie gehouden worden. Maar in 1947 lanceerde Nederland een ontwikkelingsprogramma, onder de naam Welvaartsfonds.

Tijdens de eerste RTC werd voorts besloten dat in Suriname het algemeen kiesrecht zou worden ingevoerd. Dat bracht een eind aan het beperkt kiesrecht dat vanaf 1866 in Suriname had gegolden.

Maar dit betekende dat er ook een eind kwam aan deelname aan de verkiezingen door individuele kandidaten, die al dan niet gesteund werden door Kiesverenigingen. Deze kiesverenigingen maakten vanaf toen plaats voor politieke partijen.

De eerste drie politieke partijen die het levenslicht zagen waren:

- De Moslim Partij (mei 1946),
- de Progressieve Surinaamse Volkspartij (PSV) (aug 1946) en
- de Nationale Partij Suriname (NPS) (29 september 1946}.

Onder de oprichters van de NPS zagen wij diverse kopstukken van Unie Suriname.

Een voorbereidend comité ter oprichting van de NPS stelde een ontwerpprogramma samen. De punten 1 en 2 daarvan luiden als volgt:

1. Streven naar een vrij, zelfstandig Suriname als gelijkwaardig en gelijkgerechtigd deel van het Koninkrijk der Nederlanden.
2. Instellen van een Surinaams Burgerschap.

Drie jaar later, tijdens de campagne voor de verkiezingen van 1949 was een van de slogans van de partij:

“De NPS blijft strijden voor politieke onafhankelijkheid”.

07. In het naoorlogse Suriname stonden twee zaken centraal:

- De uitvoering van een ontwikkelingsprogramma met Nederland.
- De verbroederingspolitiek.

Ad A. Het ontwikkelingsprogramma werd in 5 periodes uitgevoerd onder de namen:

Welvaartsfonds	1947 – 1955	NF 40 miljoen
Tienjarenplan	1955 – 1967	NF 285 miljoen
1 ^{ste} Vijfjarenplan	1967 - 1971	NF 240 miljoen
2 ^{de} Vijfjarenplan	1972 – 1976	NF 490 miljoen
Meerjaren Ontwikkelingsprogramma (MOP)		NF 3.5 miljard

Met behulp van de hierboven genoemde middelen werden in verschillende sectoren in de diverse districten substantiële werken uitgevoerd. Een kleine greep daaruit:

- De Oost West verbinding
- Het Academisch ziekenhuis
- De Stichting Planbureau Suriname
- Een fonds ter financiering van luchtkarteringsprojecten om het land beter in kaart te brengen
- Demografisch onderzoek: Onderzoek naar de bevolkingsstructuur en –ontwikkeling
- De oprichting van de volkskredietbank om particuliere initiatieven te ondersteunen
- Ontginning van polders in Nickerie en Coronie
- Lelydorplan: Een proefproject voor kleinschalige boerderijen in het Lelydor gebied
- Experimentele herontginning van de koffieplantage Slootwijk om nieuwe landbouwmethoden te testen
- Medische centra in alle districten
- Scholen en internaten
- Bejaardenhuizen en kinderruizen.
- Diverse Telecommunicatie werken
- Restauratie van Fort Zeelandia.
- Investeren in universitaire infrastructuur – concreet: de universiteitsbibliotheek van Paramaribo.
- Bouw en oprichting van het Medisch Wetenschappelijk Instituut
- Gemeenschaps- en ontmoetingscentra in Paramaribo.

Met de uitvoering van bovengenoemde projecten werden er economische perspectieven gecreëerd. De bedoeling was met deze projecten de grondslag te leggen voor een zelfstandige economische ontwikkeling van Suriname.

Naast het ontwikkelingsprogramma van Nederland werd van 1958 tot 1965 het Brokopondoplan ter waarde van ongeveer US\$ 250 miljoen uitgevoerd.

Voorts weten wij dat tot medio jaren zeventig van de vorige eeuw het haast vanzelfsprekend was dat Surinaamse studenten na het voltooien van hun studie in het buitenland onverwijld terugkeerden naar Suriname.

Vanwege de medische voorzieningen in Suriname frequenteerden veel patiënten uit de regio ons land.

Het is niet verbazingwekkend dat er in de jaren '50 – '60 een vooruitgangsgeloof in Suriname heerste. Dit kwam heel duidelijk tot uiting tijdens het tienjarig bestaan van het CCS in 1957. In de vaudeville, *“de negen muzen”* geschreven door Albert Helman werd uit volle borst gezongen:

*“Tien jaar zijn er om te bouwen
Tien jaar 't is maar korte tijd
wordt Suriname een heerlijk paradijs
merkbaar voor mannen en vrouwen.
Schoonheid bloeit in Suriname
Als wij maar eendrachtig zijn en blijven
Zie 't succes begint te dagen
Over 't land, stad en plein.”*

Verbroederingspolitiek

1952 mag gezien worden als de officieuze aanvang van de verbroederingspolitiek. Dr. Jules Sedney omschrijft deze als: de romantische benaming van het verstandshuwelijk tussen de NPS en de VHP, en van de politieke symbiose tussen de politieke leiders Johan Pengel en Jagernath Lachmon (Sedney 2017, 36).

Mede vanwege de verbroederingspolitiek hielden Pengel en Lachmon langer dan een decennium zoveel mogelijk rekening met elkaars politieke standpunten. Dit gold met name wat betrof de gevoeligheden tussen de twee grootste etnische groepen die zij in ruime mate representeerden. Pengel forceerde dan ook niet uitvoering te geven aan het onafhankelijkheidsstreven vanuit zijn partij en andere politieke partijen.

Deze twee politici hebben – gegeven de omstandigheden van toen - een bijzondere bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van een redelijk harmonische samenleving.

Was het een tekortkoming van de verbroederingspolitiek dat deze geen theoretische onderbouwing had waardoor elke partij, elke politicus een eigen interpretatie van het begrip verbroedering op na kon houden; of schulde juist daarin de kracht van de verbroederingspolitiek?

De Tweede Ronde Tafel Conferentie bracht het Statuut

De RTC II, die in 1952 in Den Haag was begonnen, werd opgeschort en in 1954 voortgezet in Curaçao. Als tastbaar product van deze RTC kan het Statuut worden genoemd. Het Statuut werd op 29 december 1954 afgekondigd. Hierdoor ontstond een nieuwe rechtsorde in het Koninkrijk der Nederlanden. Een rechtsorde die in het algemeen meer leefde bij het Surinaamse deel van het koninkrijk dan bij het Nederlandse. 15 december, Koninkrijksdag ook bekend als Statuut dag was in Suriname ruim 20 jaar een nationale vrije dag, maar niet in Nederland.

Sinds 1954 mochten de 3 Rijksdelen – dus ook Suriname – op grond van het Statuut zelfstandig hun binnenlandse aangelegenheden behartigen. Evenwel was het behartigen van de buitenlandse aangelegenheden en de defensie voorbehouden aan het Koninkrijk der Nederlanden (Lees Nederland).

Bruma's terugkeer

Op 5 januari 1955 keert mr. Eddy Bruma terug in Suriname, na in Nederland zijn rechtenstudie te hebben voltooid.

De Nederlandse en de Surinaamse regering hadden veel in het werk gesteld om Bruma buiten Suriname te houden.

Bruma hield zich aanvankelijk vooral bezig met de culturele bewustwording via Wi Eygi Sani, maar mede door zijn pupillen Robin Revales (Dobru) en Theo Uiterloo ging Bruma zich steeds meer bemoeien met de partijpolitiek.

Aanloop tot de RTC III

De RTC III werd van 29 mei tot 14 juni 1961 gehouden.

Ik gaf eerder aan dat Pengel rekening hield met de visie van Jagernath Lachmon en de VHP. Maar Pengel moest ook rekening houden met zijn eigen positie en die van de NPS.

Een internationale omstandigheid helpt Pengel:

Het feit dat in die dagen Nederland in de VN haar stem onthield bij een motie die de apartheidspolitiek van Zuid-Afrika veroordeelde was reden voor enorme ophef in Suriname.

In het parlement dienden de leden Pengel, Lachmon en Ooft een motie in waarin namens de gehele bevolking scherpe afkeuring werd uitgesproken over de apartheidspolitiek in Zuid-Afrika. De motie werd met algemene stemmen aangenomen.

Er werd een Comité Anti-Apartheid opgericht waarvan de raadsheer van het Hof van Justitie. Mr. Van der Geld, de voorzitter was. In deze sfeer werd de Derde RTC voorbereid.

Als voorbereiding op de RTC III besloot de Surinaamse regering - een coalitieregering NPS, VHP PSV – op haar vergadering van 21 april 1961 de volgende punten in te brengen op de RTC III:

- Volledige onafhankelijkheid bij behartiging buitenlandse betrekkingen.
- Elk der Rijksdelen moet zich zelfstandig kunnen ontplooiën.
- De gouverneur moet slechts de status van persoonlijke vertegenwoordiger van de koning krijgen (Fernandes Mendes 1989: 64).

De RTC III mislukte mede vanwege het feit dat tijdens regering Emanuels - die formeel de RTC III organiseerde - de politieke macht niet bij het kabinet, maar bij het parlement lag. Met name bij de heren Pengel en Lachmon.

De gevolgen RTCIII

De nationalisten van WES/NBS/KRA vonden dat de regering in haar streven om onafhankelijkheid te bereiken niet ver genoeg was gegaan. Een direct gevolg was de oprichting van de politieke partij, Partij van de Nationalistisch Republiek (PNR) (1961).

Anderzijds waren jongeren uit de VHP van mening dat het organiseren van de RTC III reeds een stap te ver was. Binnen de VHP ontstond de “Actiegroep ‘Hindostaanse jongeren’”. Deze mondde uiteindelijk uit in de politieke partij Actiegroep (Breeveld 2000: 228).

Henck Arron wordt voorzitter van de NPS

Op 5 juni 1970 sterft Johan Adolf Pengel, de voorzitter van de NPS. Hij wordt opgevolgd door Henck Alphonsius Eugène Arron (34).

Bij het aanvaarden van het voorzitterschap in juli 1970 pleit Arron voor het realiseren van de onafhankelijkheid van Suriname binnen 5 jaar (Meel 2012: 113).

Deze uitspraak was een reactie op Jagernath Lachmons opmerking dat, als het aan hem lag, de eerstkomende 25 jaar, van de verwezenlijking van de onafhankelijkheid zou worden afgezien.

Met de komst van Arron als voorzitter van de NPS vindt er een belangrijke koerswijziging plaats binnen deze partij. De PNR, die ooit de aartsvijand van de leiding van de NPS was wordt nu als potentiële partner gezien. Met dit verbond scheen Arron een ereschuld van de NPS te willen inlossen, het realiseren van de staatkundige onafhankelijkheid van Suriname.

Arron vaardigt steeds vaker NPS'ers af naar bijeenkomsten van de PNR.

In oktober 1970 wordt er op initiatief van de PNR een onafhankelijkheidsconferentie gehouden. Henck Arron besluit hoogstpersoonlijk deze conferentie bij te wonen.

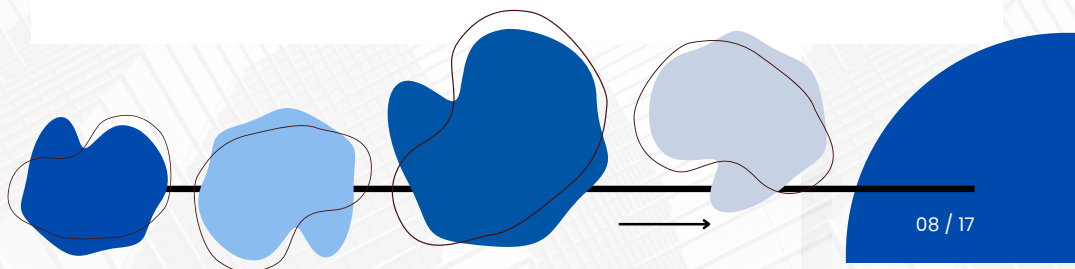
Overigens werd door de PSV, Progressieve Surinaamse Volkspartij op 24 augustus 1970 een brochure uitgegeven met als titel: Naar een onafhankelijk Suriname. De eindredacteur hiervan was Mr. C.D. Ooft. Interessant is dat de brochure eindigt met de volgende tekst in kapitale letters:

De progressieve Surinaamse Volkspartij is van oordeel, dat de verkrijging van Surinames onafhankelijkheid, niet later mag plaatsvinden, dan binnen twaalf maanden na de ontbinding van de huidige Staten van Suriname (Ooft 1970:44).

Kort Geding

De divergerende visies van Arron en Lachmon over de onafhankelijkheid van Suriname waren voldoende reden voor de redactie van het Nederlands tv-programma Kort Geding om aan deze 2 politici te vragen om de degens te kruisen op de Nederlandse TV. Op 19 december 1971 debatteren Lachmon en Arron in het programma Kortgeding over de stelling of Suriname vóór 1973 onafhankelijk moest zijn. In 1972 en in 1973 vinden er verkiezingen plaats in respectievelijk Nederland en Suriname.

Als reactie op de verkiezingsoverwinning in Nederland op 22 november 1972 van de politieke partijen: PvdA (Partij van de Arbeid), PPR (Politieke Partij Radikalen) en D66 (Democraten 66) merkte Arron op dat het moment van onafhankelijkheid snel dichterbij zou komen als er een kabinet zou worden geformeerd met de PvdA (Meel 2014: 121).

In Suriname werd bij de verkiezingen van 19 november 1973 22 van de 39 zetels gewonnen door de NPK. Een partijencombinatie die bestond uit: NPS PSV, KTPI en PNR. De resterende 17 zetels vielen toe aan het VHP-blok (VHP, SRI (Sarikat Rakyat Indonesia) en PBP (Progressieve Bosneger Partij).

In Keerpunt 1972, het regeerakkoord van de progressieve drie (PvdA, D'66 en PPR) die in Nederland de regering gaan vormen staat op blz. 39:

“Suriname en de Nederlandse Antillen worden binnen de komende regeringsperiode d.w.z. voor eind 1976, onafhankelijk. Voor 1975 wordt in overleg met beide landen de wijze bepaald waarop dit zal gebeuren en zullen de noodzakelijke overgangsmaatregelen worden vastgesteld.”

Henck Arron raakt – mede door dit soort opmerkingen – er van overtuigd dat Suriname een keuze moet maken voordat Nederland de keuze voor Suriname maakt.

Na het voorlezen van de regeringsverklaring op 15 februari 1974 door premier Arron – met de bekende zinsnede daarin - was er niet alleen beroering aan de zijde van de oppositie, maar ook aan de zijde van de coalitie. Deze culmineerde in de overstap van de coalitie naar de oppositie door de 3 volgende parlementariërs: Slamet Paul Somohardjo, Albertine Jeanette Liesdek-Clarke en Charles Lee Kong Fong. Dit betekende dat de verhouding tussen coalitie en oppositie 19 versus 20 leden was. De coalitie was dus theoretisch haar meerderheid kwijt.

Er ontstond in de Surinaamse samenleving tumult. Overheidsgebouwen en gebouwen van particulieren werden in brand gestoken. Dit leidde tot onrust onder de Surinaamse bevolking wat vervolgens leidde tot een exodus van Surinamers richting Nederland.

Geconfronteerd met deze onlusten besloot Ir. George Hindori, vooraanstaand parlementariër van de VHP de coalitie te helpen aan een meerderheid bij de aanname van het wetsvoorstel dat nodig was om de onafhankelijkheid mogelijk te maken. De rust keerde terug in Suriname. Hindori offerde daarmee wel zijn belangrijke plaats binnen de VHP op. Helaas heeft hij - ruim 50 jaar na dato - onvoldoende waardering in Suriname ontvangen voor de hoge prijs die hij betaald heeft.

Bij de viering van het 25-jarig jubileum van Lachmon als lid van de Staten van Suriname, op 10 juni 1974, liet hij weten dat de datum van de onafhankelijkheid voor hem niet meer ter discussie stond, maar dat het scheppen van waarborgen voor een verantwoorde soevereiniteitsoverdracht voor hem de hoogste prioriteit had (Meel 2014, 154).

Jagernath Lachmon probeerde ondertussen zoveel als mogelijk de besprekingen met Nederland te beïnvloeden. Het ging hem niet zo gemakkelijk af met een Nederlandse premier die zei, wel rekening te willen houden met de mening van de oppositie en ook wel met hen te willen praten, maar alleen te willen onderhandelen met de Surinaamse regering (Meel 2014:153).

Jagernath Lachmon was in optimale stemming na de vergadering van 19 november 1975. Op deze vergadering was namelijk de grondwet goedgekeurd. Lachmon zijn nadrukkelijke wens was het hebben van een goede Grondwet en het waarborgen van de grondrechten van de Surinaamse burger.

De verhoudingen tussen Lachmon en Arron werden gaandeweg beter. Arron zei publiekelijk tegen Lachmon: “Jij en ik zullen de onafhankelijkheid realiseren.” Evenwel hield Arron zich niet aan de toezegging aan Lachmon dat binnen 8 maanden na de onafhankelijkheid algemene vrije verkiezingen zouden plaatsvinden.

Lang is tijdens de onderhandelingen gesproken over de noodzaak van een leger. Het was vooral de Nederlandse minister De Gaay Fortman die zijn bedenkingen hierover had. Suriname hield voet bij stuk, dus kwam er een leger.

Nederland en Suriname kwamen een Meerjaren Ontwikkelings Programma (MOP) overeen voor een bedrag van ruim NF. 3,5 miljard.

Weinig aandacht was er in die dagen evenwel voor het grote aantal Surinamers die het land verlieten. Velen van deze Surinamers behoorden tot de middenklasse. De belangrijke middenklasse, van onderwijzers, politieagenten, landbouwers, goed opgeleide ambtenaren, kleine zelfstandigen, verpleegkundigen. De groep die genoemd kan worden de dragers van waarden en normen in elke samenleving. Mensen die een goede naam belangrijker vinden dan op een corrupte wijze aan veel geld komen.

Machtsovername 25 februari 1980

De republiek was nog geen 5 jaar oud toen 16 militairen o.l.v. Desi Delano Bouterse de politieke macht in Suriname overnamen.

Deze militaire machtsovername heeft de eerste 50 jaar van onze republiek dominant bepaald. Na de overname werd:

- De grondwet buiten werking gesteld
- Het gekozen parlement ontbonden
- De vrijheid van de burger ingeperkt door het uitroepen van de noodtoestand en het regelmatig instellen van een avondklok.
- Er kwam perscensuur.
- Politieke partijen werden verboden.
- Aan wetsovertreders werden lijfstraffen toegediend.

Wij kregen een benoemd parlement onder leiding van de politicoloog drs. Ulrich Aron. Dit parlement zou in 1987 een nieuwe grondwet aannemen.

De militaire leiding kreeg politieke ondersteuning van politici uit de Volkspartij, de Revolutionaire Volkspartij (RVP) en de Palu. Vanuit de verdragsmiddelen stelde de Nederlandse regering een bedrag NF 500 miljoen beschikbaar aan het nieuwe bewind.

Doelstellingen MOP

In het kader van het MOP werden in 1975 de volgende ontwikkelingsdoelstellingen geformuleerd:

- Vergroting van de economische weerbaarheid.
- Vergroting van de werkgelegenheid.
- Verbetering van de levensomstandigheden voor de gehele bevolking.
- Bevordering van de regionale spreiding.

Leidinggevend van de staatsgreep constateerden dat geen van de ontwikkelingsdoelstellingen die in 1975 waren geformuleerd gerealiseerd waren. De vraag is of dat niet te vroeg was voor zulk een constatering?

In 1980 werd gesteld dat het ontwikkelingsbeleid van de nieuwe bestuurders als uitgangspunt had: de Surinamer, en wel de overgrote meerderheid van de Surinamers ontwikkelen die tot dan geen ontwikkelingskansen hadden.

In de Regeringsverklaring van 1 mei 1980 werden de volgende vernieuwingsprocessen centraal gesteld:

- Vernieuwing van de bestuurlijk-politieke orde
- Vernieuwing van de sociaal-maatschappelijke orde
- Vernieuwing van de sociaal-economische orde
- Vernieuwing van de educatieve orde d.w.z. van het onderwijs, de opvoeding, de vorming, de cultuur en de sport.

Middels ingestelde volkscomités werd het volk uitgenodigd mee te doen aan de ontwikkeling van Suriname. Publieke werken, zoals het maken van straten werden samen met de burgers ter hand genomen.

Middels strijdlieiders en spreekkoren werd het volk niet slechts opgeroepen mee te werken aan de ontwikkeling, maar ook om het denken in etnische hokjes tot het verleden te doen behoren.

De redelijke steun en sympathie die het opgestarte proces genoot zou in december 1982 een deuk oplopen, waarvan de naweeën tot vandaag nog aanwezig zijn.

In de nacht van 7 op 8 december 1982 werden 15 prominente Surinamers in het Fort Zeelandia slachtoffer van een standrechtelijk executie. Het bracht een schokgolf door de Surinaamse samenleving. ‘Iedereen’ kende wel een van de slachtoffers of was op de een of andere wijze met tenminste een van hen verbonden.

De ontwikkelingssamenwerking met Nederland werd opgeschort.

Voor het krijgen van genoegdoening ondernamen nabestaanden en aanverwanten van de slachtoffers van december 1982 in Suriname en met name in Nederland tal van juridische en maatschappelijke acties. Suriname en de Surinaamse bevolking schenen op verschillende momenten in tweeën verdeeld te zijn.

Binnenlandse oorlog

Er vormde zich met steun van personen in Nederland een Jungle Commando (JC) onder leiding van Ronnie Brunswijk, die vanuit het Binnenland strijd voerde met het Nationaal leger. In de nacht van 21 op 22 juli 1986 viel JC de militairenpost bij de brug van Stolkertsijver aan en nam de ongeveer 12 dienstdoende militairen mee als krijgsgevangenen.

Dit wordt algemeen gezien als het begin van de binnenlandse oorlog die tot ongeveer 1987 zou duren en een enorme urbanisatie en vernietiging van ontwikkelingsprojecten tot gevolg had.

Om mede in hun levensonderhoud te voorzien gaan de leden van het JC over tot het delven van goud. Gebruik van kwik daarbij leidt tot enorme gezondheidsproblemen bij hen die het verontreinigd water van de rivier moeten gebruiken; met name geldt dit voor de kinderen. In dit verband beveel ik de inaugurele rede van professor dr. Wilco Zijlmans warm aan. Het draagt als titel Investeren in de gezondheid van ons (on) geboren Surinaams kind: Een vroeg begin, een groot gewin.

Maar de ontwikkelingen gingen verder in een sterk verdeeld Suriname.

Er werd een eind gebracht aan het West Surinameplan waar een substantieel deel van de NF 3.5 miljard uit het MOP besteed was en nog zou worden. Het ging hier om een geïntegreerd plan waar onder andere ter hand zouden worden genomen mijnbouw, landbouw, veeteelt en middels het aanleggen van een stuwmeer energie zou worden opgewekt. Het plan was opgezet om de economische zelfstandigheid van Suriname te realiseren en de energievoorziening veilig te stellen.

Anderzijds zien wij dat Staatsolie, het belangrijkste staatsbedrijf – dat tot nu toe in Suriname tot stand kwam - werd opgericht. Op sociaal gebied zagen wij o.a. gerealiseerd een duizendtal volkswoningen en nieuwe behuizing voor senioren burgers door Lansigron te vervangen door Asiana.

Het opheffen van de handelingsonbekwaamheid van de vrouw werd gerealiseerd. Het alfabetiseringsproject “Alfa ’84” mag als belangrijk genoemd worden als wij willen dat alle burgers daadwerkelijk participeren in de maatschappij.

Toen er – na de militaire periode - in 1987 weer Algemene verkiezingen werden gehouden werden die een daverend succes voor het Front voor Democratie en Ontwikkeling. Een combinatie van de drie traditionele partijen NPS, VHP en de KTPI. Van de 51 zetels won het Front 40 zetels, terwijl deze combinatie besloten had geen personen te kandideren in het binnenland, waar er 10 zetels te winnen waren.

Tijdens het eerste presidentschap van Ronald Runaldo Venetiaan van 1991 – 1996 was Humphrey Hildenberg minister van financiën, terwijl Andre Telting Gouverneur was van de Centrale Bank van Suriname. Op initiatief van deze heren ontstond wetgeving die komende regeringen moesten dwingen tot prudent beheer van de financiële middelen van de staat.

Het Surinaamse volk had namelijk in voorgaande jaren de harde les geleerd dat indien een regering zich niet houdt aan financieel, economische en fiscale discipline de bevolking steeds het gelag moet betalen. Tijdens het bewind van president Venetiaan is de band met Nederland weer volledig hersteld.

Wij kunnen zeggen dat bij de onafhankelijkheid de eenzijdige relatie met de voormalige kolonisator wordt vervangen door een pluriforme relatie met zo veel mogelijk staten. Maar als je nationale taal nog steeds de taal van de voormalige kolonisator is, jouw onderwijs en rechtssysteem nog geënt zijn op dat van hem en een substantieel deel van de voormalige landgenoten in dat land wonen dan is het verstandig de relatie met dat land - in deze Nederland - ook deel te doen zijn van die pluriforme relatie.

Gaandeweg de jaren 90 zien we dat de Nationale Democratische Partij (NDP), die voortgevloeid is uit de militaire periode steeds meer zetels verwerft bij de algemene verkiezingen. Zodanig dat de toenmalige voorzitter van deze partij, Desi Delano Bouterse tot twee keer toe tot president wordt gekozen.

Op 29 november 2019 sprak de rechter vonnis uit tegen de verdachten van het proces van de 8 decembermoorden.

Hiermee kwam er een eind aan een strafproces dat gekenmerkt kan worden als het langste strafproces uit onze geschiedenis.

Slot

In de afgelopen 50 jaar hebben we gezien dat ons ‘Buitenland’ groter geworden is dan slechts Nederland. We zijn internationaal van een eenzijdige oriëntatie op één staat gegaan naar een pluriforme oriëntatie op meerdere staten. Terwijl ook onze multilaterale oriëntatie is vergroot.

President Chan Santokhi heeft vaker gezegd dat hij ons land met 1 miljoen Surinamers wil ontwikkelen. Een lofwaardig streven waar daadwerkelijke invulling aan gegeven moet worden.

In de afgelopen 50 jaar hebben we gezien dat ook in periodes waarin regeringen van Suriname en Nederland geen hartelijke betrekkingen met elkaar onderhielden de volkeren van de 2 staten dat wel deden.

Belang van sport en cultuur c.q. entertainment

In de loop der tijd hebben wij gemerkt dat cultuur c.q. entertainment en sport grote verdiensten kunnen opleveren. Op Carifesta V te Trinidad zei Edwin Carrington, de toenmalige Secretaris-generaal van de Caricom in zijn openingstoespraak voor het symposium op 24 augustus 1992 het volgende:

It is fair to say that the names of the Mighty Sparrow and Bob Marley are more readily recognized throughout the world than many of our nation's leaders.

Our cricketers are our most powerful ambassadors and our calypso, steel bands and reggae are more marketable products with a greater future than sugar and bananas. They – like our cricket – are all regional products.

In onze dagen zien wij dat de zangeres Rihanna, via de VS furore maakt in de wereld. Velen weten niet dat ze uit Barbados afkomstig is. Maar de Barbadianen merken het des te meer. Zij heeft een Foundation opgezet, vernoemd naar haar grootouders Clara en Lionel.

Vanwege haar donaties van miljoenen US dollars aan haar land en het fungeren als rolmodel werd zij in 2018 benoemd tot Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary (Buitengewoon en Gevolmachtigd Ambassadeur)

In november 2021 – toen het land een republiek werd - werd Rihanna uitgeroepen tot “National Hero of Barbados”.

Op tal van gebieden zien wij een gemotiveerdheid vanuit de diaspora om hun talent ook in dienst van Suriname te stellen. In onze dagen zien wij dat overduidelijk in hun participatie in ons voetbalteam: “*Natio*”.

Het lukte ons als volk zelfstandig over te gaan van een militair regime naar een burgerregime. Ik zeg niet van een militairregime naar democratisering. Aangezien wij in ons mooie land nog heel veel te democratiseren hebben.

Wij in Suriname zijn te veel naar binnen gekeerd. En te veel bezig met onszelf in plaats van ons in te spannen Suriname op de wereldkaart te zetten in de geest van Anthony Nesty die ons in 1988 prominent op de wereldkaart heeft gezet.

Laten wij onze Inheemsen en marrons danken voor hun bijdrage aan onze biodiversiteit, die wij moeten beschermen en flink moeten promoten met onze carbon negatieve status, zodat wij onze bomen in de meest positieve zin van het woord te gelde kunnen maken.

Laten wij applaudisseren voor die Surinaamse ondernemers die nu vestigingen hebben in Guyana, maar laten wij niet vergeten de nodige steun te geven aan ons zo belangrijke midden en klein bedrijf.

Onafhankelijkheid is een proces en wel in twee opzichten. Het proces naar het moment waarop de staatskundige overdracht plaatsvindt en vervolgens het proces naar het moment waarop een redelijke mate van zelfstandigheid van de natie is bereikt.

Hopelijk is het u duidelijk geworden dat de onafhankelijkheid van Suriname niet van de ene op de andere dag kwam, maar dat het een proces was dat begon in 1942, terwijl de gedachte daartoe bij enkelen reeds lang voor die tijd was rijp.

Maar de onafhankelijkheid is ook een uitdaging. Primair een uitdaging aan hen die het levenslicht in Suriname mochten zien en zij die hun lot aan dit land verbonden hebben.

Deze uitdaging en de acceptatie daarvan gaf Trefossa briljant weer met de woorden “*Strey de fu strey wi no sa frede Gado de wi fesiman heri libi te na dede wi sa feti gi Sranan*”.

Bijlage

Bibliografie:

Arron H.A.E. - Regeringsverklaring 1973/1977 Paramaribo 1973

Breeveld Hans - SAP, Sari angri nanga pina (Verdriet honger en armoede) of Suriname's aanpak programma? Paramaribo, 1993

Breeveld Hans - Jopie Pengel 1916 – 1970, Leven en werk van een Surinaamse politicus. Schoorl, 2000 ChatGPT.

Fernandes Mendes H. K. - Onafhankelijkheid en Parlementair stelsel in Suriname – Hoofdpijnen van een nieuw en democratisch staatsbestel. Zwolle 1989.

Marshall Edwin - Het ontstaan van het Surinaams Nationalisme, Natievorming als opgave. Delft, 2003

Meel Peter - Man van het moment, een politieke biografie van Henck Arron Amsterdam 2014

Mitrasing F. E. M. - Tien jaar Suriname , van afhankelijkheid tot gelijkgerechtigheid, 1945 – 1955. Leiden, 1959

Ooft C.D. (Eindredactie) - Naar een onafhankelijk Suriname. (Paramaribo, 1970)

Ormskirk F. - Twintig jaar NPS, 'groei te midden van beroering'Paramaribo, 1966

Sedney Jules - De toekomst van ons verleden. Democratie, etniciteit en politieke machtsvorming in Suriname. Paramaribo (1997)

Sens Angelie e.a. 2008 - K'ranti ! De Surinaamse pers 1774 – 2008 Amsterdam 2008.

Springer Paerl Eintou - The new aesthetic and the meaming of culture in the Caribbean, Port of Spain, 1992

Zandwijken Cecile J. - Suriname, 4 jaar Revolutie Paramaribo

ANTON DE KOM UNIVERSITEIT VAN SURINAME

UNIVERSITEITSCOMPLEX LEYSWEG 86
MARKETING & COMMUNICATIE
PO.BOX 9212 PARAMARIBO, SURINAME
TEL: (597) 465558 / (+597) 8754188
INFO@UVS.EDU
WWW.UVS.EDU

VORMGEVER: DHR. SHAKEEL RAMDHIANSING

Diesrede 2025 | AdeKUS - Paramaribo 2025